

Najstarsze przewodniki turystyczne

Data publikacji: 9.06.2015 11:00

Najstarsze przewodniki turystyczne po Śląsku Cieszyńskim zaprezentowano w Książnicy Cieszyńskiej podczas kolejnej prelekcji z cyklu "Cymelia i osobliwości ze zbiorów Książnicy Cieszyńskiej". 5 czerwca Rafał Cholewa i Krzysztof Kleczek w pierw w wprowadzili słuchaczy w temat powstawania pierwszych europejskich przewodników, by później omówić, a także pokazać najstarsze publikacje tego typu opisujące Śląsk Cieszyński.

Krzysztof Kleczek wyjaśnił słuchaczom, że najwcześniejszą formą podróży była pielgrzymka, która stała się popularna od X wieku. Obok Ziemi Świętej pielgrzymowano do Rzymu i Santiago de Compostela. Wraz z pielgrzymkami pojawiła się potrzeba publikacji pomagających podróżnym dotrzeć bezpiecznie na miejsce.

Jeśli chodzi o ziemie polskie najbardziej popularny był przewodnik po Krakowie Piotra Jacka Pruszcza „Klejnoty stołecznego miasta Krakowa albo kościoły y co w nich jest widzenia godnego i znacznego” którego pierwsze wydanie ukazało się w 1647 r. Natomiast po chrześcijańskim Rzymie pomiędzy 1475 a 1660 rokiem ukazało się 127 wydań, a do końca XVIII wieku dalszych 169. Pod koniec XVI w pojawiły się przewodniki zwane delicjami. Już wówczas rolą przewodników było informowanie podróżnych o kwestiach praktycznych, jak cła, informacje gdzie i po jakich kursach wymienić pieniądze, jakiego komfortu spodziewać może się w jakim kraju. – **Przynosiły rady praktyczne co obejrzeć, w jaki sposób trafić w poszukiwane miejsce, przemieszane z miejscowymi legendami** – wyjaśniał Kleczek. Zauważył, że pierwsza publikacja, która w swej nazwie zawierała słowo przewodnik to wydany we Francji w 1552r przewodnik po drogach Francji. Natomiast pierwsza polska publikacja była przewodnikiem po Krakowie. Dopiero później wydano pierwszy przewodnik po Warszawie. Jest on epickim opisem miasta. Po II wojnie światowej służył do rekonstrukcji starego miasta.

Schemat przewodnika ułożonego wg tras, zawierającego informacje o obiektach wartych zwiedzenia, jak i hotelach, restauracjach, na wstępie którego podawane są ogólne informacje o danym kraju pojawił się w wielkich seriach przewodników wydawanych w XIX w. Największą popularnością cieszyły się publikacje z wydawnictwa Johna Murraya, które przez kilkadziesiąt lat stanowiły wzorcowy przykład nowoczesnego przewodnika. Zawierały także wskazówki dotyczące zwracania się do osób miejscowych. Murray W 1836 wydał przewodnik po Hiszpanii i Niemczech Północnych.

Kolejne nazwisko, które nie sposób pominąć omawiając historię przewodników to Karl Baedeker. - **Przewodniki Baedekera obok przewodników Murraya były pierwszymi nowoczesnymi przewodnikami turystycznymi odpowiadającymi potrzebom rodzącej się w tym czasie turystyki masowej. Czerwona okładka stała się cechą charakterystyczną wydawnictwa, a sama nazwa w drugiej połowie XIX w synonimem publikacji tego typu. To Baedeker pierwszy użył gwiazdek do określenia jakości usług** – wyjaśnił Kleczek przedstawiając takie ciekawostki historyczne jak m.inn. fakt, że w 1942 r hitlerowcy w ramach odwetu planowali zbombardowanie miejscowości z hotelami wielogwiazdkowymi według przewodnika Baedekera.

Jeżeli natomiast chodzi o ziemie Polskie, to według Mieczysława Orłowicza pierwszy przewodnik turystyczny po Polsce to francuskojęzyczne wydanie z 1820 r. Zawierał m.inn. informacje takie, jak odległości pomiędzy miejscowościami, informacje na temat restauracji.

Po wysłuchaniu krótkiej historii przewodników światowych i polskich zebrani mogli zapoznać się z tym, co ich najbardziej interesowało. Czyli przewodnikami po Śląsku Cieszyńskim. Rafał Cholewa na wstępie opowiedział o gwałtownym rozwoju turystyki na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku, na który wpływ miał rozwój przemysłu i transportu. W XIX w na Śląsku Cieszyńskim pojawiła się klasa średnia, głównie Niemcy uważani za pierwszych uczestników turystyki masowej. Autorem pierwszego przewodnika po Śląsku Cieszyńskim był Josef Matzura, współzałożyciel pierwszej organizacji turystycznej na Śląsku Cieszyńskim – Beskiden-Verein. Ucząc w Bielsku

poznawał Śląsk Cieszyński, poruszał się po szlakach beskidzkich. - Znany jest bardziej jako muzealnik i działacz towarzystw turystycznych, krajoznawczych. Drugi okres jego życia to pobyt w Brnie, później w Mikulowie, gdzie pełnił rolę opiekuna zbiorów muzeum ziemskiego. Pierwszy praktyczny przewodnik wydany w 1890r w Cieszynie składa się z 11 wycieczek. Obejmuje obszar od rzeki Beczwy na Morawach aż po Kraków. Są w nim wycieczki z Bielska na Błatnią, Klimczok, z Cieszyna na Jaworowy. W słowie wstępnym zwraca uwagę na nowo pojawiające się połączenia kolejowe. Matzura opisując obszar Śląska Cieszyńskiego zwraca uwagę na to, że zamieszkuje go w większości ludność polska i w celu udostępnienia gór niemieckiej klasie średniej do opisów wycieczek dołączone są mini rozmówki niemiecko polskie z prostymi zwrotami typu kaj jest szafas, którędy do.... itp. Jest też dużo mapek z widokiem ze szczytu, np jest widok z Klimczoka. Do przewodnika dołączone były reklamy wydawcy a także uzdrowisk m.in. w Jaworzcu i w Ustroniu. Przewodnik cieszył się bardzo dużym powodzeniem. W 1907r miał drugie wydanie.

Kolejny przewodnik, jaki pojawił się w naszym regionie był autorstwa ks. Antoniego Macoszka. Był to przewodnik po Śląsku Cieszyńskim raczej stricte krajoznawczy mający zachęcić Polaków z innych zaborów do poznawania Śląska Cieszyńskiego. Przeznaczony był przede wszystkim dla Polaków spoza Śląska Cieszyńskiego, o czym świadczy mapa dojazdów kolejowych ze Lwowa, Krakowa. - **Przewodnik Macoszka miał być wydawnictwem, które zwróci uwagę na piękno tego zakątka a także na jego polskość** – wyjaśnia Cholewa przybliżając postać autora przewodnika. Urodzony w 1867 roku w Milikowie syn tkacza był wikarym w Cierlicku i Boguminie, gdzie był aktywnym polskim działaczem narodowym i członkiem wielu organizacji takich jak Związek Katolików. Wraz z Londzinem był współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, inicjatorem powstania Zarania Śląskiego, czyli organu PTL-u, stałym współpracownikiem Gwiazdki Cieszyńskiej. 30 lat po przewodniku Macoszka dr Jan Galicz napisał przewodnik po Beskidzie Śląskim od Baraniej po Ostrawicę.

Na koniec Cholewa zwrócił uwagę na znaki w przewodnikach Matzury, których Książnica posiada trzy egzemplarze. W jednym jest pieczęć PTL. Mimo że przewodnik wydany był w języku niemieckim z braku polskich przewodników używany był przez polskich turystów.

(indi)

